

BESZÁMOLÓK

SZEMLÉK

REFERÁTUMOK

Gondolatok a TMT megjelenésének 40. évfordulója alkalmából

A főszerkesztői stafétabotot *Futala Tibortól* 1983-ban vettem át. Előtte sorakozik az asztalon az azóta megjelent 11 évfolyam, ebből 10 már vászonkötésben. A korábbi évfolyamok bekötött példányai – becses örökség az elődöktől – szemben velem, a polcokon díszelnek. Eltűnődöm, hogy a 40. évfolyamát záró lapról – az ebből az alkalomból indított főszerkesztői visszaemlékezések záróakkordjaként – mit is írjak, és hogyan.

Abban a korábbi főszerkesztő kollégákkal megállapodtunk, hogy a sorozat tárgya ne tudományos elemzés, csupán néhány szubjektív gondolat legyen. Nos, akkor egy vallomással kezdem: szívesen, s gyakran időzik el tekintetem a 40 évfolyamon. Mert nem szégyen talán, ha azt is bevallom: nagyon szeretem ezt a lapot. No persze nemcsak azóta, hogy „csinálok”, hanem az első perctől, amióta olvasójaként megismerem. 1968-ban közvetlenül az egyetem befejezése után kerültem az OMIKK-ba. Felütve az 1968. évfolyamot, magam is meglepődöm: már az augusztus–szeptemberi összevont szám több referátumomat is tartalmazza. Munkába állásom után tehát mindössze néhány nap telt el addig, amíg megismerkedtem a lappal, és írni kezdtem bele. Nem csoda: az egyetem elvont világa után, még a tudományok bűvöletében szinte sokkolt a munkahely: tudományos fejtegetések, szakirodalom helyett – a főigazgatói titkárságon kezdtem a pályát – feljegyzések, jegyzőkönyvek, ügyviteli és más szabályzatok, belső ellenőri jelentések és egyéb unalmas, száraz és részben érthetetlen irományok fogadtak. Így ösztönös menekülés volt a TMT forgatása és a lapnak referátumok készítése. Másfelől, mivel egyetemi végzettségemhez képest új szakmát kellett tanulnom (akkor ezt könyvtári és dokumentációs munkának nevezték) „Polzovicson és Sallai-Sebestyénen” kívül a TMT volt a fő – tankönyvpótló – forrás. Kapóra jött a nyelvtudomásom, annál is inkább, mert némileg ellensúlyozta a szakmai ismeretek hiányát. A TMT nemcsak tanítómesterként tett jó szolgálatot, hanem kezdő fizetésem kiegészítésére is. Bár már akkor sem volt nagy

pénz, amit referálással keresni lehetett, de úgy fogtam fel, hogy tanulhatok belőle, és ráadásul nem én fizetek tandíjat, hanem még én kapok érte pénzt. Most már elárulhatom, hogy a referálás egy részét stikában, munkaidőben végeztem, így helyzetem (érdekeset, hasznosat – pénzért) kissé arra a barátométra emlékeztetett, aki előszeretettel hangoztatta, hogy számára dupla élvezet, ha munkaidőben sétálhat a Margitszigeten egy csinos lánnyal, hiszen az a tudat, hogy még fizetnek is érte, megkettőzi örömét. (Meglehet, szavait már nem tudom szó szerint idézni.)

Nos, ezért is álltam mindig értetlenül az előtt, hogy még véletlenül sem kopogtat be egyetemista vagy pályakezdő, hogy meg szeretne próbálkozni referálással...

Kapcsolatom a lappal még szorosabbá vált 1980-ban, amikor az megiszteltetés ért, hogy *Futala Tibor* felkért, legyenek az akkor megalakított szerkesztőbizottság tagja. Hogy ne lett volna megiszteltetés olyan kollégákkal egy bizottságban lenni, mint pl. *Papp István, Sárdy Péter, Vajda Erik*?

A főszerkesztői feladatnak óriási lelkesedéssel estem neki, még akkor is, ha sokáig fülemben csengett az akkori személyzetis kérdése a döntést hozó vezetői értekezleten, hogy helyén való-e egy osztályvezetőt kinevezni főszerkesztővé – még akkor is, ha alkalmas –, hiszen ezt a tisztet mindig is az intézmény főigazgatója töltötte be.

A lelkesedés persze némi naivitással is párosult. Kezdetben azt hittem, hogy minden kéziratot többször is, így beérkezésekor, lektorálását követően, végül a korrektúrák után lesz időm átolvasni-átjavítani-ellenőrizni, szükség esetén utánanézeve-utánajárva a kérdéses részeknek, és megbeszélve-egyeztetve a javasolt módosításokat a szerzővel. Hamar rá kellett jönnöm, hogy aligha akad főszerkesztő, aki egy havonta 7 ívben megjelenő folyóiratot ilyen alaposan tud gondolni, főleg, ha ezt egyéb főállású munkája után, mintegy „házi feladatként” végzi. De a legnagyobb naivitásom az volt, hogy azt hittem, egységesítenem

kell, és egységesíteni tudom a folyóiratban használt terminológiát. Végül beláttam, hogy nem egy folyóirat dolga a szakma terminológiai rendezetlenségében, hiányosságaiban vagy sokszínűségében a rendezés, hiánypótlás vagy uniformizálás, bár kétségtelen, hogy valamit ő is tehet, sőt kell, hogy tegyen érte.

Be kellett látnom azt, hogy a mércét állíthatom akármilyen magasra, végül is a főszerkesztői szándék csak részben képes befolyásolni a színvonalat, igazából a szakma fejlettsége, feltételrendszere a meghatározó tényező. Félreértés ne essék: nem a kollégákat kívánom bírálni, ha nem mindig áll össze egy megálmódott színvonalú szám. Csupán arra gondolok, ha egy országban alig vagy szinte egyáltalán nem folyik valamely szakterületen kutatás, akkor nyilván nem várható el a kutatási eredmények tudományos színvonalú közreadása sem. Vagy arra, hogy ha az elmúlt néhány évben végre – a hazai pályázati rendszernek és a külföldi támogatásoknak köszönhetően – lehetőség nyílt gyors ütemű számítógépes fejlesztésekre, a nem kis elmaradás felszámolása akkora terhet zúdít az amúgy is szűk szakértői gárdára, hogy aligha hibáztathatók, ha nem marad idejük a fejlesztési elképzelések és eredmények rendszeres publikálására.

Ha azonban nem a fellegekben járunk, nyugodt szívvel megállapítható, hogy az elmúlt évek termése gondolatgazdag, igényes, széles tematikai skálát ölel fel, és konstans jellemzője a mindekorri jobbitás, a szakma fejlesztésének, korszerűsítésének a szándéka. Még akkor is, ha nemzetközi összehasonlításban történik a megmértetés. Talán még azt is érdemes hozzátenni, hogy a folyóirat az elmúlt néhány évben is meg tudta őrizni kifejezetten szakmai arculatát, azaz – szemben a nemcsak a napilapokban, hanem már a szakajtóban is sajnálatos módon eluralkodó, mindent átpolitizáló szellemmel, és üsd, vágd, nem apád habítussal – tárgyilagosságát, a napi viszályoktól való távolmaradását.

A folyóirat nemcsak lépést tudott tartani a változásokkal, hanem gyakran elsők között hívta fel a figyelmet a változások vagy a változtatások szükségességére. Amellett, hogy a szakma fejlődési irányait szorosan követte, és pl. e célból új rovatokat indított (1984. 3. sz. *Online hírek*, 1987. 3. sz. *CD-ROM hírek*), több ízben úttörő szerepet is betöltött. Így pl. már 1987 elején egy tematikus számot szentelt a *CD-ROM technikának*, amikor bizony még a legtöbb könyvtárban úgy hitték, hogy magyarországi bevezetése és elterjedése nem más, mint utópia. Másik példa: 1991-ben célszámban igyekezett ráirányítani a figyelmet az *üzleti információszolgáltatások*, egy másikban pedig az *információmenedzsment* fontosságára, a könyvtári információs szakma ez irányú aktuális feladataira.

A TMT-t mindig is, és ez időszak alatt is nemzetközi orientáltság jellemezte. Ez az orientáció azonban a hazai prioritásokhoz és aktuális feladatokhoz kötődött.

Így az ismertető külföldi cikkek kiválasztásában az egyik fő szempont mindig az volt, hogy az adott írás mennyire szól egyúttal a hazai olvasóközönségnek is. A folyóirat a külföldi szakirodalom ismertetése mellett szívesen adott fórumot neves külföldi szerzők írásainak. Betekintést nyújtott a nemzetközi szervezetek munkájába egy-egy alkalommal részletesebben is (I. *Felkészülés a könyvtártervezésre* c. 1988. 6–7. tematikus szám az IFLA Könyvtárépítési és Berendezési Szekciója szemináriumáról; 1989. 5. sz. az *IATUL tudományos és műszaki könyvtárak információs szolgáltatásának fejlesztése* témájú szemináriumáról; 1990. 6. sz. az *IATUL 1989. évi konferenciájáról* stb.), illetve más országokéba (pl.: 1990. 8–9. sz. a 79. *Német Könyvtárosgyűlésről*; 1991. 7. sz. *Finnországi körkép*).

Új gyakorlat vált be a folyóirat szerkesztésében az eseti tematikus számokkal, amelyek lehetőséget adnak egy-egy téma átfogó tárgyalására. Emlékezetes az 1986. 5–6–7. – szinte kézikönyv értékű és terjedelmű – összevont tematikus száma a *Mikroszámítógépek a könyvtári és szaktájékoztatási munkában* címen, de több más tematikus vállalkozás is (pl.: *Termékminősítés és információellátása* – 1988. 1–2. sz., *Iparjogvédelmi tájékoztatás* – 1990. 3–4. sz., *Építésügyi tájékoztatás* – 1989. 11. sz., *Online információkeresés* – 1991. 1–2. sz., *Adat- és szövegkommunikáció* – 1992. 1. sz.).

Több ízben felmerült szerkesztőbizottsági ülésen is a tematikai nyitás gondolata. Megmaradok annál a nézetemnél, hogy a horizontális témabővítés (más rokon, illetve kapcsolódó területek) bár első hallásra csábító lehetőség (és pl. megkönnyítené a szerkesztés munkáját a nagyobb kéziratkinálat), egyúttal tematikai higitást is jelentene. Hasonlással élve, ha az online keresésnél tágra fogalmazzuk meg a keresőkérdést, több találatot kapunk ugyan, de ezeknek a felhasználó számára csak egy része releváns. Azaz, a „nyitás” óhatatlanul azt eredményezné, hogy bár több olvasóhoz szólna a lap, egy-egy olvasó kevesebb, számára érdekes írást találna benne. (Ezért abban sem hiszek, hogy hosszabb távon a „nyitás” előfizetői növekedést hozna.) Helyette inkább a szorosan vett szakma változásait kell követni, de azon belül maradván, és inkább itt a mélyfúrásokat, mintsem másutt a felszíni fúrásokat priorizálni. Ez persze nem jelenti azt, hogy olykor ne lenne szükség kitekintésre. Ezt rendre meg is tesszük, álljon itt példaként a már említett Adat- és szövegkommunikáció c. célszám.

Az, hogy a lap 40. évfolyamát megélhette, nem is olyan kézenfekvő dolog, mint hinnénk, hiszen ez nemcsak szakmai, de pénzügyi kérdés is. Az elmúlt néhány évben az intézmény költségvetése készítésekor szinte refrénszerűen felmerült megszüntetésének a veszélye. Bár ezt évről évre nehezebb volt kivédeni, eddig még sikerült. A lap 1994. évre való szüneteltetését már

csak azon az áron lehetett elkerülni, hogy jegyzőkönyvbe vétetett: a főszerkesztő személyes felelőséggel vállalja, hogy a folyóirat öfenntartó lesz. Hogy ez milyen nehéz feladat, aligha kell a kollégáknak magyarázni. Gyakori a hivatkozás – ha kapóra jön – a fejlett országok példájára. Ezúttal nem hivatkoztak, de melyik országban gondolják, hogy egy könyvtári szakfolyóirat a bevételeiből eltarthatja magát? Az előfizetők száma nálunk korlátozott, és ha változik, akkor inkább csökken a megszűnő-megszüntetett könyvtárak miatt. Azt sem kell bizonygatni, hogy a világcégek nem tolonganak azért, hogy az adott előfizetési körű lapban hirdessenek. A nyomdai és postaköltségek, lassan a befektetett munkához képest szimbolikus értékű szerzői díjak meghatározása nem tartozik a főszerkesztő

hatáskörébe. Sem a bevételre, sem a kiadásra tehát nem lehet számottevően hatást gyakorolni. (Úgy tűnik, csak a főszerkesztőre.)

Az évforduló kapcsán írt gondolataimat (megjelenésük átcsúszik a 41. évfolyamba, az 1993. év végi kényszerű számösszevonás miatt) legyen szabad azal zárnom, hogy köszönetet mondjak mindazoknak, akik írásaikkal, lektorálással és sok más egyéb módon részt vettek a lap készítésében (közülük legalább kettőt hadd emeljek ki: *Futala Tibor*, *Papp István*), a szerkesztőbizottságnak, *Szentirmainé Bartos Gyöngyinek* és *Gerő Verának*, a lap szerkesztőinek, akik – ahogy Friderikusz mondaná – ha nincsenek, ez a lap sincsen.

Szántó Péter
(OMIKK)

Amerikai tankönyvek a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtárának

Az *American Marketing Association* több száz kötetes „business” könyvtárat adományozott a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem közösségének. Az *Alliance of Universities for Democracy* budapesti konferenciájára érkező amerikai professzorok személyi poggyászként hozták el az ajándék kötetek felét, s a jelképes átadásra ünnepélyes keretek között 1993. november 9-én, a könyvtár tanácstermében került sor.

A tartalmában megújuló közgazdászképzésnek szakirodalomra, az eddigiektől eltérő tartalmú tankönyvekre van szüksége. A mikrogazdaságtan, a vállalati gazdaságtan oktatásának, kutatásának erőteljes fejlesztése elképzelhetetlen az amerikai szakirodalom és a legalapvetőbb, legelterjedtebb tankönyvek nélkül. Az amerikai tankönyvek vállalati gazdaságtan, pénzügyi ismeretek, számvitel, marketing és stratégiai vezetés témákban teszik lehetővé, hogy az oktatók, kutatók és a hallgatók megismerhessék és hasznosíthassák a legújabb amerikai oktatási anyagot.

A hazánkban eddig is legjelentősebb „business” gyűjtemény kb. 3–5 millió forint értékű könyvvel gyarapodott, számokkal azonban nem fejezhető ki az ajándék jelentősége, hiszen itt nemcsak tankönyvek átadásáról, hanem a különböző kultúrák közötti közeledésről, kommunikációról is szó van.

Az ajándékot *Locander* professzor, az *American Marketing Association* korábbi nemzetközi elnöke adta át *Veress József* rektorhelyettes úrnak, és *Huszár Ernő* nének, a Központi Könyvtár főigazgatójának. Az ünnepélyes átadást megtisztelték jelenlétükkel: *Richard Baltimore III.* úr, az Egyesült Államok budapesti nagykövetsége missziójának helyettes vezetője, *D. Hake* úr, az *Alliance of Universities for Democracy* elnöke, valamint a sajtó képviselői.

Huszár Ernő
(BKEKK)